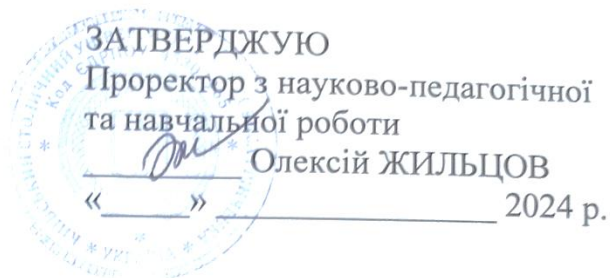

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

для студентів

спеціальності	081 Право
освітньо-професійної програми	Право
освітньо-професійного ступеня	фаховий молодший бакалавр

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
Програма № 1469/24
Начальник відділу моніторингу якості освіти
[Signature]
(Підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 24

Київ-2024

Розробник: Рябоконт Ю.С., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка.

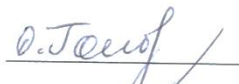

Викладач: Рябоконт Ю.С., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства
Протокол від 31 серпня 2022 року № 1

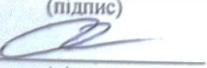

Голова циклової комісії Юлія РЯБОКОНЬ

Робочу програму перевірено
«__» _____ 2022 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи
Заступник директора
з навчальної роботи

 Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА
 Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20~~23~~/20~~24~~ н.р. (підпис) (ПІБ), «31» 20~~23~~ р., протокол № 1
на 20~~24~~/20~~25~~ н.р. (підпис) (ПІБ), «29» 20~~24~~ р., протокол № 1
на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» 20__ р., протокол № __
на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

для спеціальності спеціальності *081 Право*

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3 / 90	
Курс	3	
Семестр	5	6
Кількість змістових модулів з розподілом	1	2
Обсяг кредитів	1	3
Обсяг годин, в тому числі:	30	60
Аудиторні	14	28
Модульний контроль	2	4
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	14	28
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» є: формування історичної свідомості студентів, в якій органічно поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний розвиток; формування у здобувачів освіти національно-культурної ідентичності, патріотичного світогляду, активної соціальної та громадянської позиції, почуття власної гідності у результаті осмислення соціального та морального досвіду минулих поколінь.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія України» є:

допомогти студенту зрозуміти сучасність за допомогою аналізу минулого, оволодіти основами методики історичного дослідження, зокрема ретроспективного, порівняльного, діалектичного методу, історичної хронології;

виробити навички наукової роботи з історичними першоджерелами, різноманітною навчальною літературою; навчити студента методиці самостійної роботи при підготовці до занять та підсумкового контролю знань;

зацікавити вітчизняною історією, практикуючи відвідання історичних музеїв, історико-культурних пам'яток, інформуючи про найактуальніші проблеми сучасної історії та політики;

спонукати до усвідомлення національного інтересу, необхідності захисту суверенітету, територіальної цілісності своєї держави в умовах реальних військово-політичних, інформаційних та інших викликів;

сприяти формуванню політичної та правової культури, громадянської самосвідомості, пошани до державної символіки України в гармонійному поєднанні із національними та загальнолюдськими цінностями;

виховувати високий рівень культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

У студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
Загальні компетентності		
ЗК-2	Здатність проведення досліджень, вміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії.	9-11
ЗК-7	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	7, 10-11
ЗК-8	Здатність працювати в команді.	1-11
Предметні компетентності		
	Вміння орієнтуватися в історичному часі	1-11
	Вміння розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу	11
	Здатність співвідносити історичні події, явища з періодами, орієнтуватися в науковій періодизації історії	1-3
	Готовність використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу	1
	Здатність співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами	1-2
	Готовність користуючись картою, пояснювати причини і наслідки історичних подій, процесів вітчизняної та всесвітньої	7-11

	історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин; характеризувати, історичний процес та його регіональні особливості	
	Вміння працювати з джерелами історичної інформації	2-3
	Здатність систематизувати історичну інформацію, складаючи таблиці, схеми, різні типи планів	1-11
	Готовність порівнювати й оцінювати факти та діяльність історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей, визначати власну позицію щодо суперечливих питань історії	3-7, 11
	Здатність виявляти інтереси, потреби, протиріччя в позиціях соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції і напрями історичного розвитку	1-11
	Готовність оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи можливість необ'єктивності окремих джерел	1-5

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення дисципліни «Історія України» студент:

- аналізує конкретні соціальні явища та процеси в категоріях соціології, враховуючи актуальні проблеми соціальної стратифікації та соціальної мобільності (ПРН – 4);
- орієнтується в історичному часі та просторі;
- розглядає суспільні явища в розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу;
- співвідносить історичні події, явища з періодами, орієнтується в науковій періодизації історії;
- використовує періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу;
- співвідносить розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країни та природними умовами;
- користуючись картою, пояснює причини і наслідки історичних подій, процесів вітчизняної та всесвітньої історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин; характеризує, історичний процес та його регіональні особливості;
- працює з джерелами історичної інформації; користується довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації;
- систематизує історичну інформацію, складаючи таблиці, схеми, різні типи планів;
- самостійно інтерпретує зміст історичних джерел;
- виявляє різні точки зору, визнає і сприймає таку різноманітність;
- критично аналізує, порівнює та оцінює історичні джерела, виявляє тенденційну інформацію й пояснює її необ'єктивність;
- формулює оцінки і версії історичного руху й розвитку;
- порівнює і оцінює факти та діяльність історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей, визначає власну позицію щодо суперечливих питань історії;
- виявляє інтереси, потреби, протиріччя в позиціях соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції і напрями історичного розвитку;

- оцінює різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи можливість необ'єктивності окремих джерел;
- дотримується правил академічної доброчесності.

4.

Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

	Назва змістових модулів, тем	усього	Розподіл годин між видами роботи					Самостійна
			Аудиторні					
			лекції	семінари	практичні	лабораторні	індивідуальні	
Модуль 1. Україна з найдавніших часів до сер. XVII ст.								
1	Предмет і завдання курсу. Первісні люди та спосіб їх життя. Трипільська культура	6	2	2				
2	Утворення Русі-України. Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XIII ст.	7	2					5
3	Галицько-Волинське князівство («держава Романовичів») кінця XII – середини XIII ст. Королівство Руське середини XIII–XIV ст.	6	2	2				4
4	Українські землі у XVI – першій половині XVII ст.	11	2	2				5
	Модульний контроль	2						
	Всього	30	8	6				14
Модуль 2. Україна з другої пол. XVII ст. до поч. XX ст.								
5	Українські землі в другій пол. XVII ст. - XIX ст.	4	2	2				
6	Україна на початку XX ст. та в роки Першої світової війни	11	2					5
7	Українська революція. В боротьбі за українську незалежність	4	2	2				4
8	Україна в складі тоталітарної імперії – Союзу Радянських Соціалістичних Республік Внутрішня та зовнішня політика в 20-х – 30-х рр.	13	2	2				5
	Модульний контроль	2						
	Всього	30	8	6				14
Модуль 3. Україна в XX – XXI ст.								
9	Україна в роки Другої світової війни	4	2	2				4
10	Україна після XX з'їзду КПРС. Діяльність в Україні П. Шелеста, В. Щербицького. «Перебудова» в Україні.	11	2	2				5
11	Становлення, розвиток України як незалежної держави.	13	2	4				5
	Модульний контроль	2						
	Всього	30	6	8				14
	Разом	90*	22	20				42

*із урахуванням МКР

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Україна з найдавніших часів до сер. XVII ст.

Лекція 1. Предмет і завдання курсу. Первісні люди та спосіб їх життя. Трипільська культура (2 год.)

Предмет і завдання курсу історії України. Історія та історіографія в еволюції, місце і роль у гуманізації діяльності людини, громадянина. Проблематика й структура курсу. Проблеми періодизації історії України. Історіографія курсу історії України. Концепції історії України. Вплив природно-географічних факторів на розвиток історії України. Історико-філософські концепції щодо формування розвитку українського етносу.

Первісні люди та спосіб їх життя. Неолітична революція. Землеробські племена. Трипільська культура.

Кочові народи на території України. Кіммерійці. Скіфи. Сармати. Етнокультурні зв'язки скіфів та сарматів із слов'янами. Антична цивілізація Північного Причорномор'я.

Походження слов'янських народів. Стародавні слов'яни в період великого переселення народів. Анти. Розселення східних слов'ян. Боротьба з, готами, гунами, аварами. Війни слов'ян з Візантією та їх наслідки. Заснування Києва. Передумови утворення держави у східних слов'ян. Археологічні та історичні лінгвістичні джерела про етнічну єдність південної групи східнослов'янські племен. Праукраїнський етнос. Історичні аспекти появи чисельних етносів України, найбільш характерні риси їх спілкування між собою, в рамках держави. Зародження історично-української соціальної системи, наявність у ній о міжнародного впливу, поєднання історичного і сучасного. Об'єктивні та суб'єктивні фактори в процесах гуманітарного, політичного життя на) Формування і розвиток історико-етнографічних регіонів України.

Основні поняття теми: палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, археологія, етнографія, археологічна культура, історичні джерела, трипільська культура кочівники, городища, могили-кургани, етнос, пектораль, держава, колонізація.

Основна література: 1-4 . *Додаткова література:* 1-6.

Семінар 1. Найдавніші люди на території України (2 год.)

Лекція 2. Утворення Русі-України. Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XIII ст, (2 год.)

Утворення Русі. Норманська теорія. Основні етапи розвитку Русі. Еволюція політичного устрою. Становлення державності (князювання Олега, Ігоря, Ольги, Святослава). Правління руських князів наприкінці X – у першій половині XI ст. Впровадження християнства. «Руська правда». Влада. Суспільний устрій. Господарство. Повсякдення. Села. Міста. Ремесла. Торгівля. Релігійне життя. Культура. Поліцентричність руської державності в другій половині XI – першій половині XIII ст. Вишгородський, Любецький з'їзди князів та їхні рішення. Київське, Чернігівське та Переяславське князівства в середині XII – першій половині XIII ст.: політичне і соціально-економічне життя (оглядово). Культура Русі-України в другій половині XI – першій половині XIII ст. Кочові народи степів України X–XIII ст. Крим у складі Візантійської імперії

Основні поняття теми: Русь, полуддя, погости, уроки, печеніги, реформа, данина, дружина, князь, хозари, язичництво

Основна література: 1-4 . *Додаткова література:* 1-6.

Лекція 3. Галицько-Волинське князівство («держава Романовичів») кінця XII – середини XIII ст. Королівство Руське середини XIII–XIV ст. (2 год.)

Політичний, соціальний та економічний розвиток в XII - першій половині XIV століть. Правління династії галицьких Ростиславичів. Ярослав Осмомисл. Правління династії галицько-волинських Романовичів. Роман Мстиславич. Данило Галицький. Боротьба галицько-волинських князів з монголо-

татарами.. Коронування Данила Романовича. Королівство Руське за наступників короля Данила. «Вигасання» династії Романовичів та боротьба претендентів на її спадщину. Релігійне життя. Культура Галицько-Волинського князівства («держави Романовичів»), королівства Руського. Занепад Галицько-Волинського князівства. Галицько-Волинське князівство як одна із форм української державності.

Основні поняття теми: баскак, королівство, хан, ярлик, дуумвірат, бояри

Основна література: 1, 2, 4, 5 . *Додаткова література:* 2, 6, 41, 44.

Семінар 2. Руські землі у складі сусідніх держав (середина XIV – початок XVI ст.). Кримське ханство

Лекція 4. Українські землі у XVI – першій половині XVII ст.

Статус українських земель у складі Польського королівства, Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського, Священної Римської та Османської імперій, Великого князівства Московського/Московського царства, Молдавського князівства у першій половині XVI ст. Люблінська унія 1569 р. Державний устрій Речі Посполитої. Договірний характер королівської влади. Землі Русі-України в Речі Посполитій. Суб'єктність українських воєводств. Соціальна структура населення українських земель у XVI – першій половині XVII ст. (стани: шляхта, селяни, міщани, духовенство). Шляхетське самоврядне судочинство. Литовські статути. Селяни та їхнє становище. Елементи самоврядування. Міста як простір взаємодії різних станів, етнічних і релігійних груп. Господарське життя міст: цехи, торгівля. Конфесійне розмаїття. Вплив Реформації і Контрреформації на релігійну ситуацію в українських землях Речі Посполитої. Кризові явища у православній церкві в XVII ст. Православні братства. Берестейська унія як спроба реформування православної церкви. Утворення унійної (греко-католицької) церкви. Відновлення православної ієрархії та реформи церкви. Книгодрукування. Освіта. Братські школи. Острозька слов'яно-греко-латинська школа. Єзуїтські колегії. Київська (Києво-Могилянська) колегія. Походження українського козацтва. Козацькі степові та прикордонні спільноти. Запорозька Січ. Реєстрове козацтво. Становлення козацького стану. Походи запорозьких козаків на володіння Кримського ханства та Османської імперії. Запорозько-кримський договір 1624 р. Участь та запорозького реєстрового козацтва у війнах Речі Посполитої. Козацькі повстання. Козаки у боротьбі за відновлення прав православної церкви. Ідентичність та політична культура козаків.

Основні поняття теми: унійна (греко-католицька) церква, філварок, церковні братства гетьман, Запорозька Січ, , козак, низове козацтво, політична культура, полк, сотня, реєстрове козацтво, козацька революція, наказний гетьман,

Основна література: 1-4 . *Додаткова література:* 1-6.

Семінар 3. Козацька революція середини XVII ст. і війна за суверенітет козацької держави другої половини XVII ст. (2 год.)

Модуль 2. Україна з другої пол. XVII ст. до поч. XX ст.

Лекція 5. Українські землі в другій пол. XVII ст. - XIX ст. (2 год.)

Гетьманщина в період Івана Мазепи та спроба усамостійнення. Конституція Пилипа Орлика. Нова Січ. Спроба реформування Гетьманщини за урядування Данила Апостола і Кирила Розумовського. Остаточна ліквідація Росією політичної та адміністративної автономії Гетьманщини і Слобідської України. Ліквідація Росією Запорізької Січі. Політична культура козацької старшини, «Історія русів» як її квінтесенція. Гетьманщина як частина Речі Посполитої. «Перезаселення» українських земель і ліквідація правобережного козацтва. Опришківський рух. Гайдамаки. Українські території як вузол протиріч між Російською та Османською імперіями. Становище Кримського

ханства і його анексія Російською імперією. Імперська політика Росії щодо Півдня України. Становище Закарпаття. Закарпатські русини в загонах опришків і куруців. Руси-українці під владою молдавських господарів. Поділи Речі Посполитої. Зміни у приналежності західноукраїнських земель та Правобережної України. Розвиток української культури другої половини XVII – XVIII ст

Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі іноземних держав. Чисельність населення та його етнічний склад. Криза кріпосництва і розвиток капіталістичних відносин.

Початок українського національного руху («національне відродження»): шляхетський етап. Асимілятори і традиціоналісти. Новгород-Сіверський гурток автономістів. Харківський осередок українського руху. Формування сучасної національної ідентичності. Кирило-Мефодіївське братство та ідея всеслов'янської республіки федерації.

Початки українського національного руху в Австрійській імперії. Закарпатські «будителі». Товариство галицьких грекатолицьких священиків. Національна діяльність Греко-католицької церкви. Гурток «Руська трійця». Дискусія про абетку (кирилиця чи латиниця) в Галичині. «Весна народів» та суголосні їй події в Галичині, Буковині й Закарпатті в 1848–1849 рр. Скасування панщини. Перша політична організація українців – Головна Руська рада та її національна програма. Газета «Зоря Галицька». Українці в австрійському парламенті.

Скасування кріпосного права в Російській імперії. Буржуазні реформи 60-70 років та їх здійснення в Україні. Шляхи розвитку буржуазних відносин у сільському господарстві. Особливості завершальної фази промислового перевороту. Розвиток підприємництва. Зародження українського кооперативного руху. Особливості економічного розвитку Галичини, Північної Буковини, Закарпаття. Соціальна структура українського населення. Етноміграційні процеси. Історичні процеси в міграційних та еміграційних явищах українців.

Культурно-просвітницький етап національного руху. Українофіли. В.Антонович. Громадівський рух і посилення репресій з боку царизму. Участь українців у польському повстанні 1863-1864 рр. в Україні. Валувський циркуляр. Емський указ. Криза громадівського руху. Діяльність російських народницьких груп в Україні. М.Драгоманов і зародження українського соціалізму. Революційно-демократичний рух.

Основні поняття теми: шляхтич, мануфактура, конституція, українофіли, громадівський рух, національний рух, революційно-демократичний рух, циркуляр, імперія, реформа, модернізація, національне відродження.

Основна література: 1-4 . *Додаткова література:* 1-5.

Семінар 4. Українські землі в XIX ст. (2 год.)

Лекція 6. Україна на початку XX ст. та в роки Першої світової війни. (2 год.)

Населення України на початку XX ст. Індустріальна модернізація. Міста як осередки великого підприємництва, торгівлі та фінансів. Економічна криза 1900–1903 рр. Розвиток монополій. Регіональна спеціалізація промисловості й сільського господарства. Проведення в Україні столипінської аграрної реформи. Переселенські рухи. Український національний рух: політичний етап. Радикалізація руху. Автономістська й самостійницька течії в національному русі. Розбудова політичних партій. Утворення національних організацій культурноосвітнього та військово-спортивного спрямування. «Націоналізація» селянства. Консолідація української нації. Українці в російській революції 1905–1907 рр. Боротьба українців за реформу виборчої системи в Австро-Угорській імперії. Українське представництво в російській Державній Думі та австрійських парламентських установах – Галицькому сеймі і Державній раді. Український національний рух і його опоненти в умовах пореволюційної (стопіпінської) реакції 1907–1914 рр. Товариство українських поступовців. Посилення імперського тиску з боку російської влади. Діяльність чорносотенців. Антиєврейські погроми. «Справа Бейліса». Посилення соціальної і політичної напруженості.

Причини і характер Першої світової війни. Україна в планах Росії, Німеччини та Австро-Угорщини. Основні воєнні дії на території України. Політика Росії та Австро-Угорщини на західноукраїнських землях під час війни. Ставлення до війни українських партій та громадських

організацій. Наростання національно-визвольної боротьби в Україні. Спілка визволення України. Українські січові стрільці. Визрівання передумов української революції.

Основні поняття теми: революція, революційний рух, страйк, погром, більшовики, соціал-демократи, УСДРП. Антанта, Троїстий союз, ГУР, СБУ, УСС, світова війна, депортація, окупаційний режим, військове генерал-губернаторство.

Основна література: 1, 2, 3 . *Додаткова література:* 4-6.

Лекція 7. Українська революція. В боротьбі за українську незалежність (2 год.)

Причини та рушійні сили Української революції. Українська Центральна Рада (УЦР). Всеукраїнський національний конгрес. Українізація в російській армії. Вільне козацтво. Відносини УЦР із Тимчасовим урядом. I та II Універсали. Генеральний Секретаріат. Збройний виступ самостійників. З'їзд поневолених народів Росії як передвісник розпаду Російської імперії. Прихід до влади більшовиків у Росії: позиція УЦР. III Універсал. Внутрішня та зовнішня політика УЦР після проголошення Української Народної Республіки (УНР). Кримськотатарський національний рух. Курултай і Кримська Народна Республіка. Проголошення в Харкові більшовицької влади та маріонеткової квазідержави УНР (Радянської/Советської). Початок і перебіг першої російсько-української війни. Бій під Крутами. IV Універсал: проголошення державної незалежності УНР. Мирний договір УНР із Центральними державами. Вигнання більшовиків із території УНР. Похід Петра Болбочана на Крим. Державотворча діяльність УЦР взимку-навесні 1918 р. Формування української громадянської нації. Закон УНР «Про національно-персональну автономію». Конституція УНР. Українська Держава (гетьманат Павла Скоропадського): внутрішня та зовнішня політика. Прелімінарний (попередній) мирний договір Української Держави з Російською Соціалістичною Федеративною Радянською/Советською Республікою (РСФРР/РСФСР). Утворення Директорії. Антигетьманське повстання. Відновлення УНР. Реорганізація Директорії УНР. Акт Злуки УНР і Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР), його історичне значення. Трудовий Конгрес України. Державне будівництво та національна політика. Кримські крайові уряди 1918–1919 рр. Спроби приєднання Криму до України. Розпад Австро-Угорської імперії. «Листопадовий зрив». Західно-Українська Народна Республіка: державне будівництво. Польсько-українська війна 1918–1919 рр.: причини, перебіг та результати. Галицька армія. Єврейський бойовий курінь в УГА. Чортківська офензива. Український національний рух на Буковині й у Закарпатті. Друга російсько-українська війна. Отаманщина. Холодноярська республіка. Створення маріонеткової Української Соціалістичної Радянської/Советської Республіки (УСРР/УССР). Політика «воєнного комунізму». «Червоний» терор. Поразка більшовицької влади в Україні. УНР в кільці фронтів: ключові події, герої та результати боротьби за збереження української держави. Денікінський режим на теренах України в другій половині 1919 р.: ставлення та становище місцевого населення. Відновлення збройної експансії більшовицької Росії та окупація теренів УНР. «Червоний імперіалізм». Перший зимовий похід Армії УНР. Варшавська угода. Війна УНР в союзі з Польщею проти більшовицької Росії. Здобуття Києва. Контрнаступ більшовицьких армій на Львів і Варшаву. Поразки Червоної армії під Варшавою–Замостям («Диво на Віслі»). Поразка Збройних сил Півдня Росії. «Червоний» терор у Криму. Повстанський рух 1920–1921 рр. Другий Зимовий похід Армії УНР. Поразка УНР. Історичні уроки Української революції та боротьби за незалежність.

Основні поняття теми: УЦР, УНР, автономісти, курултай, національно-культурна автономія, меджліс, самостійники, універсал, червоний терор, націонал-комунізм, політична еміграція, продовольча розкладка, реімперіалізація, реквізиція, терор, червоний імперіалізм, двовладдя, федерація, універсал, генеральний секретаріат

Основна література: 1, 2, 3 . *Додаткова література:* 2,6.

Семінар 5. Українська революція. В боротьбі за українську незалежність (2 год.)

Лекція 8. Встановлення радянської влади. Внутрішня та зовнішня політика в 20-х – 30-х (2 год.)

Голод 1921–1923 рр.: причини, наслідки. Іноземна допомога жертвам голоду в УСРР. Повстанський рух в Україні 1921–1923 рр. Формальний та реальний статус УСРР/УСРСР у «договірній федерації» радянських республік – Союзі Радянських/Советських Соціалістичних Республік (Радянському/Советському Союзу, СРСР/СССР). Привласнення союзним центром суверенітету України. Зміни в адміністративно-територіальному поділі УСРР. Утворення Кримської Автономної СРР/ССР у складі РСФРР. Суспільно-політичне життя в УСРР. Ліквідація багатопартійності. Впровадження непу в УСРР. Політика «коренізації» («українізації»). «Українське відродження». Українська автокефальна православна церква (УАПЦ). Національно-культурне будівництво національних меншин. Молдавська Автономна СРР/ССР у складі УСРР. Форсована промислова індустріалізація в УСРР. Роль іноземних спеціалістів і технологій. Згорання непу. Голод 1928–1929 рр. Перехід до планової економіки. Масові депортації, кампанія з розкуркулення, насильницька колективізація. Пасивні і активні форми опору населення УСРР сталінській політиці. Прояви національної свідомості, антиімперські, антирадянські/антисовєтські настрої в УСРР. Примусові хлібозаготівлі. Український хліб на експорт, внутрішньо-союзні ринки. Пропаганда як інструмент підготовки геноциду. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид Українського народу. Масштаби та наслідки Голодомору. Національно-демографічні зміни. Політичні процеси кінця 1920-х – початку 1930-х рр. Масові репресії. Згорання «українізації». «Розстріляне відродження (Червоний ренесанс)». «Великий терор» в Україні. Биківня, Вінниця, інші місця масових поховань жертв репресій. Посилення російської експансії у сферах освіти, науки, мистецтва. Антирелігійна політика влади та її наслідки. Значення «самоліквідації» УАПЦ. Прояви «культу особи» Йосифа Сталіна в Україні. Конституція УРСР/УСРСР 1937 року: порушення прав людини за ширмою декларованих свобод.

Основні поняття теми: автокефальна церква, Великий терор, геноцид, Голодомор, депортації, директивна економіка, епоха Голодомору, залежна територія, коренізація, культ особи, «політика творення голоду, привласнення суверенітету, радянські п'ятирічки, розкуркулення, розстріляне Відродження, соціалістичне змагання, соціалістичний реалізм, сталінізм, тоталітарна імперія, українізація, хлібозаготівлі, чорна дошка; індустріалізація, колективізація, п'ятирічний план.

Основна література: 1, 2, 3. *Додаткова література:* 1,3.

Семінар 6. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період (2 год.)

Модуль 3. Україна в ХХ –ХХІ ст.

Лекція 9. Україна в роки Другої світової війни (2 год.)

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Українці в польській армії. Розкол ОУН. Радянська окупація Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії. «Радянська/советська» західних областей України у 1939–1940 рр. Масові політичні репресії. Радянські воєнні злочини та депортації. Суспільно-політичні настрої населення. Передумови, початок німецько-радянської війни. «Тактика випаленої землі». Депортації німців та інших народів з території України. Катастрофічні поразки Червоної армії 1941 р. Окупація України військами Німеччини та її союзників. Нацистський «новий порядок» в Україні. Прояви співпраці з окупаційним режимом. Остарбайтери. Військовополонені. Концтабори. Масове знищення окупантами мирного населення. Бабин Яр. Голокост. Геноцид ромів. Праведники народів світу в Україні. Акт проголошення Української Держави. Опір нацистським загарбникам. Український визвольний рух. Поліська Січ. Українська повстанська армія (УПА). Українсько-польське протистояння. Українська Головна Визвольна Рада (УГВР). Бойові дії Червоної армії у 1942–1944 рр. в Україні. «Чорносвітники».

Радянський партизанський рух. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з України. Повсякдення в часи війни: стратегії боротьби і виживання. Вплив війни на суспільну свідомість. Українці у військових формуваннях країн Об'єднаних Націй і держав «Вісі». Внесок українського народу в перемогу над нацистською Німеччиною. Українське питання на Ялтинській і Потсдамській конференціях. Ціна війни для України: людські, матеріальні втрати.

Основні поняття теми: пакт, окупація, ОУН, УПА, рух Опору, «бліцкриг», військовополонені, воєнні злочини, Голокост, евакуація, мобілізація, нацистський «новий порядок», окупаційний режим, оstarбайтери, похідні групи, «Праведники народів світу», радянізація, чорносвітники.

Основна література: 1-4. *Додаткова література:* 3, 5.

Семінар 7. Україна в роки Другої світової війни та в повоєнний період (2 год.)

Лекція 10. Україна після XX з'їзду КПРС. Діяльність в Україні П. Шелеста, В. Щербицького. «Перебудова» в Україні. (2 год.)

Смерть Й.В.Сталіна. Початок десталінізації та демократизації суспільного життя в Україні. XX з'їзд КПРС і Україна. Початок політичної реабілітації. Наростання опору десталінізації з боку консервативних сил. М.С.Хрущов: політичний портрет.

Адміністративно-територіальні зміни. Входження Кримської області до складу України

Розвиток економіки України в середині 50-х - у першій половині 60-х років. Реформування економіки. Раднаргоспи. Зміни в аграрному секторі. Екстенсивні шляхи розвитку сільського господарства. Піднесення соціального статусу селянства. Обмеження індивідуальної трудової діяльності селянства.

Демократизація культурно-духовного життя в Україні. Науково-технічна революція.

Суперечливість ідеологічних та культурних перетворень. Курс на «зближення і злиття націй». Посилення русифікації.

Зародження дисидентського руху в Україні. Причини появи та особливості дисидентського руху в Україні. «Українська робітничо-селянська спілка». Стаття І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Значення діяльності дисидентів.

Політико-ідеологічна криза системи. Порушення прав людини. Неосталінізм. Діяльність в Україні П. Шелеста і зміщення його з посади першого секретаря ЦК КП України. В. Щербицький. Конституція УРСР 1978 р.

Спроби радянського уряду динамізувати соціально-економічне життя. Реформи в промисловості та сільському господарстві. Посилення економічних важелів в управлінні. Непослідовність економічних перетворень. Посилення командно-адміністративної системи. Наростання стагнаційних процесів в 1970-на початку 80-х років. Індустріальна гігантоманія. Нарощення військово-промислового комплексу (ВПК).

Соціальна сфера буття суспільства. Матеріальний та культурний рівень життя населення. Житлове будівництво. Сфера медичного обслуговування. Особливості соціальної диференціації в суспільстві. Загострення екологічної кризи.

Розвиток освіти та науки. Запровадження обов'язкової середньої освіти. Поглиблення ідеологізації та денаціоналізації навчального процесу. Успіхи в підготовці кадрів вищої кваліфікації для народного господарства. Розрив між наукою та виробництвом в умовах наростання науково-технічної революції.

Наростання дисидентського руху. В.Стус, М.Руденко, О.Тихий, М.Литвин, В.Марченко. Утворення Української Гельсінської спілки (УГС). Релігійне дисидентство. Боротьба за легалізацію Української греко-католицької церкви (УГКЦ). Посилення переслідувань опозиції наприкінці 70-х - на початку 80-х років.

Політика «перебудови-прискорення-гласності» та її наслідки в УРСР.

Основні поняття теми: десталінізація, демократизація, «культ особи», «відлига». Реформа, демократія, волюнтаризм, суб'єктивізм. експресивний та інтенсивний шлях розвитку, репресії, дисидентство, тамвидав, реабілітація, російщення, шістдесятники, дисидент.

Основна література: 1, 2, 4 . *Додаткова література:* 3, 6.

Семінар 8. Відновлення державної незалежності України, її роль у розпаді Союзу Радянських Соціалістичних Республік (2 год.)

Лекція 11. Становлення, розвиток України як незалежної держави (2 год.)

Державотворчі процеси. Особливості багатопартійної системи. Прийняття Конституції України 1996 р. Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». Конституційна реформа 2004 р. Основні тенденції суспільно-політичного життя в 2005–2009 рр. Спроби формування авторитарного режиму в 2010–2013 рр. Харківські угоди 2010 р. Утвердження ринкової економіки. Запровадження національної валюти – гривні. Специфіка приватизації. Становлення, прояви олігархічної системи. Демографічна та етносоціальна структура населення України. Повернення кримськотатарського народу на історичну Батьківщину. Життя національних спільнот в Україні. Багатовекторність зовнішньої політики України та її наслідки. Вступ України до Ради Європи. Будапештський меморандум. Тузлівська криза. Проголошення Україною курсу на євроатлантичну інтеграцію. Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Динаміка зайнятості населення. Повсякденне життя. Зрушення в суспільній свідомості. Релігійне життя. Здобутки українців у сфері культури (наука, освіта, мистецтва, спорт). Українці в світі. Українська діаспора в розбудові державної незалежності України.

Геополітичний вибір України: утвердження євроінтеграційного курсу. Україна в імперській доктрині «руського міра». Політичні, економічні, інформаційні та інші засоби тиску на Україну в контексті відродження прагнень російської федерації до реімперіалізації на теренах колишнього СРСР. Зрив угоди про асоціацію України та Європейським Союзом (ЄС). Євромайдан. Революція Гідності. Крах режиму Віктора Януковича. Небесна Сотня. Президентські та парламентські вибори 2014 р. Обрання Петра Порошенка Президентом України. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Надання українцям права на безвізовий режим в'їзду в країни ЄС. Початок війни РФ проти України: окупація, анексія Криму, збройна агресія на сході України. Квазіреферендуми і проголошення маріонеткових квазідержав Донецької Народної Республіки (ДНР), Луганської Народної Республіки (ЛНР). Антитерористична операція/Операція об'єднаних сил (АТО/ООС). Перебіг бойових дій. Мінські домовленості. Українське громадянське суспільство в обороні держави. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Соціально-економічний розвиток України у 2014–2022 р. Економічні, політичні, судово-правові реформи. Створення незалежної правоохоронної структури для боротьби з корупцією. Незавершеність реформ. Законодавче забезпечення статусу української мови як державної. Розвиток української культури. Утворення канонічної автокефальної Православної церкви України (ПЦУ). Президентські вибори 2019 р. Обрання Володимира Зеленського Президентом України. Земельна та інфраструктурна реформи. Цифровізація України. Широкомасштабне вторгнення російських військ на терени України: перебіг, результати. Збройні сили України (ЗСУ), Національна гвардія, територіальна оборона, громадянське суспільство та влада в обороні країни. Злочини геноциду та воєнні злочини рф проти України. Нищення економіки України. Використання росією продовольства як зброї. Заява Верховної Ради України «Про вчинення російською федерацією геноциду в Україні». Консолідація української політичної нації в боротьбі проти російській агресії.

Основні поняття теми: дефолт, євроінтеграція, олігархічна система, Помаранчева революція», приватизація, прожитковий мінімум, тіньова економіка, безвізовий режим, волонтерський рух, гібридна війна, денацифікація України, добробат, Євромайдан, колабораційна діяльність, люстрація, рашизм, реімперіалізація, російсько-українська війна, «руській мір», статус кандидата на членство в ЄС, тимчасово окупована територія, томос.

Основна література: 1, 2, 4 . *Додаткова література:* 3.

Семінар 9. Україна в умовах незалежності: політичне життя, економічні проблеми, зовнішня політика (2 год.).

Семінар 10. Європейський вибір України. російсько-українська війна (2 год.).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Історія України» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць балів	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць балів	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць балів	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	3	3
Відвідування семінарів	1	3	3	3	3	4	4
Відвідування практичних	1						
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10						
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
	Разом		62		62		62
Максимальна кількість балів		186					
Розрахунок коефіцієнта		3,1					

6.2. Критерії оцінювання виконання практичних, лабораторних робіт та відповіді на семінарському занятті

Виконання студентами практичних і лабораторних робіт та відповідь на семінарському занятті оцінюється за 10 бальною шкалою

Кількість балів	Значення оцінки (характеристика відповіді)
10	Відмінний рівень виконання завдань/відповідь повна, вичерпна й достатньо обґрунтована з, можливими, незначними недоліками
9	Достатньо високий рівень виконання завдань/відповідь без суттєвих (грубих) помилок, але не містить повних обґрунтувань
8	В цілому добрий рівень виконання завдань/відповідь містить незначну кількість несуттєвих помилок
7	Посередній рівень виконання завдань/відповідь містить значну кількість недоліків та/або незначну кількість помилок

5-6	Мінімально допустимий рівень виконання завдань, містить недоліки та помилки/відповідь неповна, що характеризується-недостатньою обґрунтованістю, фрагментарністю, наявністю недоліків та помилок
3-4	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у формальному запам'ятанні деяких понять і фактів, без належного їх розуміння, нездатності застосувати такі знання при вирішенні завдань
1-2	Незадовільний рівень виконання завдань/відповіді, що виявляється у неспроможності відтворити означення базових понять, положень, невмінні їх застосувати або виконання завдання /відповідь розпочата чи взагалі відсутня.

6.3.Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1	Походження слов'янських народів. Передумови утворення держави у східних слов'ян. Праукраїнський етнос Проблема формування народностей у Руській державі. Данило Галицький. Занепад Галицько-Волинського князівства.	5
2	Причини та джерела появи козацтва. Створення Запорозької Січі. Піднесення козацтва в другій йол. XVI ст. Устрій та військово-політична організація Запорозької Січі. Основні етапи розвитку козацької держави. Ліквідація гетьманату. Ліквідація Запорозької Січі 1775 р.	5
3	Криза кріпосництва і розвиток капіталістичних відносин. Початковий етап національного відродження. Характер політики австрійського уряду щодо українців. Пожвавлення суспільно-політичного життя в Західній Україні. Політико-адміністративний статус західноукраїнських земель. Соціальна структура українського населення. Ставлення до війни українських партій та громадських організацій. Наростання національно-визвольної боротьби в Україні. СВУ. УСС. Визрівання передумов української революції	5
4	Українська держава П. Скоропадського. Внутрішня та зовнішня політика уряду Скоропадського. Директорія УНР. ЗУНР. Причини та масштаби голоду 1921-1922 рр. Юридичне оформлення СРСР	5
5	Голод 1932-1933 рр. Його причини та наслідки. Глибокі соціальні деформації 1930-х рр. Конституція УРСР 1937 р. Масові репресії та їх жертви. Проголошення незалежності Карпатської України. Окупаційний режим. Нацистський «новий порядок». Розгортання руху Опору та його течії в Україні. Україна в 1943 р. Визволення Києва. Україна на завершальному етапі війни (1944-1945 рр.) Втрати України в роки війни	5
6	Демократизація українського суспільства в 1953-1964 рр. Історичне значення проголошення незалежності України. Етапи утвердження приватної власності на землю. Створення власної фінансової системи. Політичне життя 1991-2022 рр. Прийняття Конституції України. Зовнішня політика незалежної України. Релігійне життя в Україні	5
	Разом	30 бал.

Критерії оцінювання самостійної роботи.

5 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

4 бали – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

3 бали – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

2 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривлюють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

1 бал – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізненні знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на теоретичні питання оцінюються в залежності від правильності та повноти відповіді.

Виконання тестових завдань оцінюється в 1 бал за кожну правильну відповідь

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 15 балів

Виконання 10 тестових завдань – 10 балів. Всього балів – 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення семестрового контролю – екзамен.

Умова допуску – виконання всіх видів практичних завдань з дисципліни і отримання від 35 до 60 балів за семестр.

Форма проведення екзамену – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 40 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 30 балів

Виконання тестових завдань – 10 балів

Перелік допоміжних матеріалів: немає

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Предмет і завдання курсу «Історія України». Поняття історичне джерело. Види історичних джерел
2. Первісні люди та спосіб їх життя

3. Трипільська археологічна культура
4. Грецька колонізація Північного Причорномор'я.
5. Кочові народи на території України. Кіммерійці. Скіфи. Сармати.
6. Утворення і розвиток Руської держави.
7. Галицько-Волинське князівство
8. Включення українських земель до складу Литовської та Польської держав
9. Виникнення козацтва
10. Доба «Руїни» в історії України
11. Українські території у складі Російської та Австрійської імперій
12. Українське національне відродження
13. Українська національно-демократична революція 1917-1920 рр.
14. Україна у роки Першої світової війни
15. Українська РСР в умовах НЕПу (1921-1928 рр.)
16. УРСР в умовах модернізації (1928-1939 рр.)
17. Західноукраїнські землі в 1921-1939 роках.
18. Україна у роки Другої світової війни
19. ОУН - УПА на завершальному етапі війни. Становище в західних областях України
20. Початок десталінізації суспільного життя в Україні. XX з'їзд КПРС і Україна.
21. Політико-ідеологічна криза радянської системи (1965-1985 рр.)
22. Особливості дисидентського руху в Україні
23. «Перебудова» в Україні. Розпад Радянського Союзу.
24. Державний устрій та економічні проблеми незалежної України.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтин- гова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

Разом: 90 год., лекції - 22 год., семінарські заняття - 20 год., самостійна робота – 42 год., МКР – 6 год.

Модулі	Модуль 1				Модуль 2				Модуль 3			
Назви модулів	Україна з найдавніших часів до сер. VII ст.				Україна з другої пол. VII ст. до поч. XX ст.				Україна в XX ст.			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Дати												
Теми лекцій	Предмет і завдання курсу. Первісні люди та спосіб їх життя. Трипільська культура	Утворення Русі-України. Русь-Україна наприкінці I X – у першій половині XIII ст.	Галицько-Волинське князівство («держава Романовичів») кінця XII – середини XIII ст. Королівство Руське середини XIII–XIV ст	Українські землі у XVI – першій половині XVII ст.	Українські землі в другій пол. XVII ст. - XIX ст. (2 год.)	Україна початку X ст. та в роки Першої світової війни. (2 год.)	Українська революція. В боротьбі за українську незалежність	Встановлення радянської влади. Внутрішня та зовнішня політика в 20-х – 30-х рр.	Україна в роки Другої світової війни	Україна після XX з'їзду КПРС. Діяльність в Україні П. Шелеста, В. Щербинського. «Перебудова» в Україні.	Становлення, розвиток України як незалежної держави	
Теми семінарських занять	Семінар 1. Найдавніші люди на території України. (2 год.)		Семінар 2 Руські землі у складі сусідніх держав (середина XIV – початок XVI ст. Кримське ханство	Семінар 3 Козацька революція середини XVII ст. і війна за суверенітет козацької держави другої половини XVII ст. (2 год.)	Семінар 4. Українські землі в XIX столітті. (2 год.)		Семінар 5. Українська революція. В боротьбі за українську незалежність (2 год.)	Семінар 6. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період. (2 год.)	Семінар 7 Україна в роки Другої світової війни та в повоєнний період (2 год.)	Семінар 8. Відновлення державної незалежності України, її роль у розпаді Союзу Радянських Соціалістичних Республік (2 год.)	Семінар 9. Україна в умовах незалежності: політичне життя, економічні проблеми, зовнішня політика	Семінар 10. Європейський вибір України. Російсько-українська війна (2 год.)
Види поточного контролю				Модульна контрольна робота				Модульна контрольна робота			Модульна контрольна робота	
Підсумковий контроль	Екзаме́н											

8. Рекомендована література

Базова

1. Історія України: підручник / О. Д. Бойко- 8-ме вид.,пероб.,доповн. – Київ : ВЦ «Академія», 2021. – 640 с. – (Серія «Альма-матер»).
2. Історія України: Навч.посіб. /З.М.Комаринська – Львів: «Магнолія », 2021.- 451с.
3. Історія України : навчальний посібник/ В.В.Світлична (Рек. МОН України) – Каравела, 2019.-360 с.
4. Історія України [Текст] : за програмою основ. і ст. шк. + профіл. рівень / Тетяна Земерова, Ірина Скирда. -5-те вид., перероб. і допов. - Харків : Весна, 2021. - 752 с.

Допоміжна література

- 1.«Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України»: довідник/О. Бажан, Ю.Мицик- Тернопіль:«Кліо», 2020-688с.
2. Ілюстрована історія України . Колекційне видання /М.Грушевський – Київ: Видавець Корбуш, 2019. – 720 с.
3. Історія України: До кінцяXVI/ Гнат Хоткевич. – Київ: Центр навчальної літератури, 2020.- 229 с.
4. Історія України : підручник / В.А. Качкан, В.М. Левандовський, О.Б. Величко та ін. ; за ред. В.А.Качкана. — 2-е вид. — К. : ВСВ «Медицина», 2018. — 360 с.
5. Історія України [Текст] : підруч. для студентів неіст. спец. ВНЗ / [О. М. Бут та ін.] ; за ред. д-ра іст. наук, проф. М. І. Бушина, д-ра іст. наук, проф. О. І. Гуржія ; Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси : Український літопис, 2016. - 642 с.
6. Коротка історіяУкраїни/ О.Палій.- Київ: «А-ба-ба-га-ла-ма-га». 2021, 464ст.

9. Додаткові ресурси

1. Білоцерківський В.Я. Історія України. Навчальний посібник. — Вид. 2-е, випр. і доп. —Харків: «ОВС», 2017. —576 с.
<http://textbooks.net.ua/content/category/35/61/41/>
2. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до XXI століття. Харків, 2001.http://pidruchniki.com/158407208395/istoriya/istoriya_ukrayini
3. Мельник А.І. Історія України. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 88 с.http://pidruchniki.com/1584072026878/istoriya/istoriya_ukrayini
4. Світлична В.В. Історія України [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Світлична В.В. - 4-те вид. - К. : Каравела, 2017. - 400 с.
http://pidruchniki.com/1909070444702/istoriya/istoriya_ukrayini
5. Юрій М.Ф. Історія України [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти/Юрій М.Ф. -К.:Кондор, 2020. - 252 с.
http://pidruchniki.com/1663120451630/istoriya/istoriya_ukrayini